

Per Øverland: Historieglimt 212

Orgelet i Lade kirke

Der Lade kirke står, har det tidligere stått to kirker. Det første var en stavkirke som ble bygd på tuftene etter det gamle hovet på maktsenteret til Ladejarlene. Stavkirken ble erstattet av en steinkirke som igjen ble erstattet av den nåværende Lade kirke. Kirka var tidlig fylkeskirke, det vil si sentralkirke for det store Strindfylket. Strinda var et av de fire fylkene i Utrøndelag som sendte sine representanter til Frostatinget allerede i førkristen tid. Tross sin status som fylkeskirke var Lade kirke en bygdekirke. Bygdekirkene i Norge fikk sent sitt eget orgel. Orglene var musikkinstrumenter som først hadde sin plass ved domkirkene. Gjennom middelalderen fikk domkirkene slike instrumenter som skulle hjelpe korene i deres sang ved siden av at de kunne assistere prestenes i deres messing av bibeltekster og liturgi. Denne ordningen fortsatte etter reformasjonen i 1536. I andre halvdel av 1600-tallet begynte mindre bykirker og bygdekirker i mer velstående bygder så som rundt Mjøsa, å få orgeler. Inspirert av pietismen skulle orglene nå støtte menighetssangen. Vi er vant til å ha orgelmusikk til menighetssangen, men det er en skikk som kom så sent som i siste halvdel av 1600-tallet. Tidligere var det klokkeren som også var kirkesanger, som ledet sangen. Det var den menneskelige stemme som helt preget salmesangen. Fra Kirkeritualet av 1685 var mange av de liturgiske ledd som kyrie og trosbekjennelsen, omdiktet til salmer. Også andre salmer hadde sin faste plass fra søndag til søndag. Folk kunne dem utenat så de hadde ikke behov for salmebøker. Mange kunne slett ikke lese.

Det første orgelet kom til Lade i 1838 i følge Stein J. Kolnes, Norsk orgelregister 1993. Det ble kjøpt for 200 spesiedaler fra orgelbygger Mentz Rodum. I 1847 ble det solgt til Vollan gård i Kvikne der det stod i mange år før det ble overlatt til Ringve musikkhistoriske museum. I dag er det tilbake på Vollan gård. Planen er å få det oppsatt igjen. Opplysningene stemmer ikke helt med hva Johan B. Rian skriver i Strinda bygdebok, bind II, side 197: *«Et nytt stykke inventar fikk kirka i orgelet. Alt i 40-åra hadde pastor Angell plasert et orgel som han åtte i kirka. Men han tok det derfra igjen, og klokkeren måtte*

lede kirkesangen alene helt til Essendrop fikk kjøpt et fysharmonium i Kristiania i 1862. Det var i bruk til reparasjonen i 1898, da det etter opptak av Grim Saxvig ble anskaffet et fem stemmers orgel fra orgelbygger Fosnæs. Det kostet 1650 kr., som på 120 kr. nær kom inn ved frivillige gaver.» Fosnæs var en trøndersk orgelbygger som i perioden 1896-1909 bygde 40 orgler. Hans største orgel står den dag i dag i fullt bruk i nabokirka på Lademoen. Adolf Fosnæs (1854-1948) dro tidlig til sjøs.

Han oppholdt seg i lengre tid i England og USA der han lærte seg kunsten å bygge orgler. Deretter utviklet han sitt firma for orgelbygging i Trondheim. Orgelet til Lade kirke ble overlevert den 20. oktober 1898. Det ble benyttet frem til 1933 da det ble erstattet av et nytt.

Det nye orgelet ble innvidd ved en konsert ved Oskar Skaug den 5. februar 1933. Det hadde åtte stemmer eller registre og ble levert av orgelbygger Jørgensen i Oslo. Det kostet 9900 kroner. Av dette beløpet kom 1200 kroner inn som gaver. Orgelet i Lade kirke står på det lille galleriet bak i

Organist og korleder Hans Skotvold, 2017.

kirka. Der har nok de ulike orglene stått fra begynnelsen av orgelets historie på Lade, muligens med unntak av det eller de første. Hver gang et nytt orgel er blitt installert, har det betinget større eller mindre ombygginger. Dagens orgel er altså det som var nytt i 1933. A. H. Rasmussen, Våre kirker, 1993 har

følgende korte karakteristikk av det: «Elektro-pneum. av Jørgensen 1933. Romantisk stil.»

For å gi et lite glimt av arbeidet til de skiftende organistene gjennom over 150 år skal vi ta med litt fra et intervju med organist Hans Skotvold fra 1999.

Hele intervjuet kan en lese i Historieglimt fra Lade og Lademoen, 1. hefte, 2006, side 40. Det er hentet fra Menighetsbladet 5/1999: «I sommer sluttet Hans Skotvold sitt rike og aktive virke som organist og kantor i Lade menighet. Lade menighetsblad har oppsøkt Ida og Hans Skotvold og møtt dem i en hyggelig kaffestund på den vakre Skotvoldgården i Melhus. *"Det sterkeste minnet jeg har fra Lade menighet er mitt aller første møte med menigheten for 14 år siden. Den varme mottagelsen, omsorgen, gleden og interessen ga bud om en menighet som var åpen og inkluderende, og som viste omtanke og varme"*, sier Hans Skotvold. *"Jeg har ikke sett dette som en jobb, men som et rikt arbeid, en tjeneste. Musikken må tjene, ikke dominere"*.

Hans Skotvold begynte på landbruksskole. Samtidig var han i "tvende sinn". Musikken stod hans hjerte nær. Etter endt landbruksskole gikk derfor turen til Trondhjems Musikkole, der han etter undervisning blant annet hos Ludvig Nielsen, Stein Samdal, Per Hjort Albertsen og hos Hårek Nygård i kordireksjon, tok organisteksamen i 1963. Han var organist og musikk lærer på Rena i noen år, inntil han overtok gården heime på Skotvold. Hans organistvirke fortsatte først som vikar, deretter i fast stilling ved Hoeggen, før han i 1985 søkte og fikk stillingen i Lade kirke. Arbeidet med Lade menighetskor, sangkvelder i kirken og sang på institusjoner, har vært blant de mest stimulerende og rike oppgavene. De årlige invitasjonene til Lade arbeiderlags adventshygge, nevner han spesielt.

Ingen forble uberørt da organisten vår, ved sin siste gudstjeneste, spilte en av sine egne komposisjoner som postludium. Komposisjonen er et koralforspill over ordene "Jeg vil stride, gjerne lide, for klenodiet", og er tilegnet Lade menighet. Hans Skotvold er glad i kirkemusikk, men den romantiske perioden står både ham og Lade kirkes orgel nærmest. *"Det er et godt orgel i Lade kirke"*, sier han, *"men best egner det seg for musikk fra romantikken. Noe barokkorgel er det ikke"*. Her berømmer han menighetskoret for iver og lojalitet til å stille opp som forsangere. De har gitt trygghet og støtte både til organisten og til menighetssangen.»